

ВПЛИВ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФІЛОЛОГА-ПОЛОНІСТА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Панчук Наталія Петрівна¹, Панчук Софія Олегівна²

² Кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський (Україна)
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-9090-6073>

³ Студентка факультету іноземної філології Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський (Україна)
ORCID ID: <http://orcid.org/009-0004-2930-1904>

UDC: 378.147:811.162.1-051

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено проблемі актуальності формування готовності майбутнього фахівця філологічного профілю до професійної діяльності в процесі навчання в закладі вищої освіти.

Здійснено аналіз впливу компетентнісного підходу на пізнавально-діяльнісну організацію освітнього процесу.

Висвітлено зв'язок компетентнісного підходу в освіті з особистісно орієнтованим і діяльним підходами до навчання, оскільки, з одного боку, стосується особистості студента, а з іншого, може бути реалізований і перевірений тільки у процесі виконання конкретним студентом певного комплексу дій.

Розглянуто важливість використання активних методів навчання у закладі вищої освіти з метою формування професійно-особистісних компетенцій, усвідомлення проблемних ситуацій, боротьби мотивів, переоцінки цінностей та використання їх в конкретних реальних ситуаціях під час вивчення основних компонентів професійної підготовки.

Виявлено, що вибір значущих для суб'єкта цінностей здійснюється відповідно до його ціннісних компетентностей і складається під впливом соціокультурного досвіду особистості.

Наголошено, що цінності є об'єктивною основою формування ціннісних компетентностей і засвоюються лише за умови прийняття їх особистістю, відповідності потреб та інтересів ціннісним компетенціям, тобто в тому випадку, якщо особистість ідентифікує себе з ними, виявляє в них особистісний зміст.

Здійснено аналіз ціннісних орієнтацій респондентів. Підкреслено, що цінності є мотивувальними компетентностями, певними спрямовувальними і прискорювальними мотивами людської поведінки, діяльності, зокрема професійної.

Доведено, що надання професійної спрямованості життєвим прагненням і мотивам поведінки здобувача вищої освіти є важливим моментом становлення особистості майбутнього фахівця-полоніста, формуванні стійких життєвих поглядів, професійних переконань.

Ключові слова: професійна компетентність, професійні ціннісні орієнтації, особистісні ціннісні орієнтації, професійна підготовка.

Визначення проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Завдання викладача вищої школи – орієнтувати майбутнього фахівця на людські цінності. Вища школа повин-

на давати таку освіту, яка б формувала у студентів навички самостійного навчання у майбутньому, стимулювала б у них зростання потреби щодо самоосвіти й самовдосконалення з метою власного духовно-

Address for correspondence, e-mail: editpsychas@gmail.com
Copyright: © *Nataliia Panchuk, Sofiia Panchuk*

This is an Open Access journal, all articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

інтелектуального зростання, освіченості й інтелігентності. Увага до проблеми розвитку компетентностей визначається соціально-економічними перетвореннями у країні, що істотно вплинули на українську освіту й створили реальні передумови для її оновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Надзвичайний динамізм сучасної цивілізації, процес поглиблення інтелектуальної творчості диктують необхідність формування всебічно розвиненої, професійно грамотної, компетентної особистості (Кучинська, 2021: 69). Сучасна модель підготовки фахівця ґрунтується на компетентнісному підході, який передбачає пізнавально-діяльнісну організацію освітнього процесу, при якій студенти здобувають не лише міцні знання, а й стали практичні навички.

Важливим стає використання не лише актуальних ресурсів особистості, а й розвиток та реалізація її потенційних ресурсів, що в кінцевому випадку забезпечить успішне набуття професійних компетентностей майбутніх фахівців.

Дослідження українських дослідників (Долинська & Максимчук, 2000; Кайріс, 2014; Кучинська, 2021; Максимчук, 2009; Стахнюк & Ринда, 2022; Потапчук & Лякішева, 2019; Сидорчук, 2015), розривають психологічні особливості формування готовності до професійної діяльності, оволодіння здобувачами вищої освіти професійними знаннями, вміннями та навичками. У зв'язку з цим постає актуальність впливу освітнього процесу у закладах вищої освіти на формування професійно-педагогічної спрямованості майбутнього вчителя.

Мета статті – проаналізувати результати сучасних досліджень у вітчизняній та зарубіжній психології з даної проблеми; особливостей компетентнісного підходу у формуванні особистості майбутнього фахівця у процесі професійної підготовки.

Методи та прийоми. Теоретичне дослідження здійснене з використанням методу аналізу психолого-педагогічної літератури, загальнонаукових методів порівняння, систематизації, інтерпретації та опису ідей та фактів; бесіди, анкетування «Ціннісні орієнтації вчителя». Перед анкетуванням ми проводили з респондентами бесіду про ключові компетентності педагога з метою виявлення колективної думки. Студенти мали змо-

гу вільно висловлювати та аргументувати власну думку. На наступному етапі кожний заповнював бланк, на якому записував ціннісні компетентності, які, на його думку, є найважливішими для професії вчителя. Методика на достатньому рівні відповідає вимогам контент-валідності. Виконання завдання не викликає труднощів, інструкція зрозуміла. Це свідчить про те, що дана методика відповідає вимогам довірчої валідності.

Дослідження основного матеріалу з повним обґрунтуванням наукових результатів. Ключові компетентності вимагають значного інтелектуального розвитку: абстрактного мислення, рефлексії, визначення своєї власної позиції, самооцінки, критичного мислення. Оволодіння ключовими компетентностями забезпечить, з одного боку, успішне особистісне та соціальне функціонування особистості, а з іншого – задоволення суспільних потреб у людських ресурсах певної якості (Кучинська, 2021: 77). На всесвітньому форумі з питань освіти (Інчхонська декларація та ЦУР 4 – Освіта 2030: Рамкова програма дій щодо здійснення мети у галузі сталого розвитку, 2015), який розглядав актуальні проблеми визначення цілей розвитку освіти до 2030 року, зверталася увага на необхідності активного глобального та регіонального розвитку неперервної освіти педагогічних кадрів.

Компетентнісний підхід в освіті пов'язаний з особистісно орієнтованим і діяльним підходами до навчання, оскільки, з одного боку, стосується особистості студента, а з іншого, може бути реалізований і перевірений тільки у процесі виконання конкретним студентом певного комплексу дій (Сидорчук, 2015: 149). Рівень компетентності – характеристика результатів професійної практики для окремої людини. Компетентність розглядається як сукупність компетенцій, наявність знань і досвіду, необхідного для ефективної професійної діяльності (Кайріс, 2014: 85).

Компетентність розуміють як суму здібностей, знань і вмінь, достатніх для виконання певних виробничих функцій та сукупність певних психічних якостей, що дають можливість діяти самостійно і відповідально у будь-яких життєвих ситуаціях. Виділяють професійну компетентність, соціальну та особистісну. Особистісну компетентність психолога можна розглядати як систему його цінностей, здібностей, інтересів, здатності до

саморегуляції та самоконтролю тощо. Компетентність частіше за все розуміють як інтегральну якість особистості, що виявляється в загальній здатності та готовності її до діяльності, заснованої на знаннях, цінностях і досвіді, набутих у процесі навчання і соціалізації та орієнтованих на самостійну та успішну участь у діяльності. Формування компетентності в освітньому процесі висуває на перше місце не інформованість студента, а його вміння вирішувати проблеми в різних галузях (Потапчук & Лякішева, 2019: 150).

Рівень розвитку професійних компетентностей впливає на готовність і прагнення особистості використовувати свій потенціал у вигляді набутих знань, умінь, досвіду та особистісних якостей для ефективної діяльності в певній галузі, що є складною інтегральною характеристикою особистості, здатністю розв'язувати проблеми та завдання, що виникають у реальному житті, у різних галузях діяльності, користуючись знаннями та досвідом відповідно до набутої системи цінностей (Сидорчук, 2015: 80). До списку таких особистісних та індивідуальних особливостей входять загальні та спеціальні якості особистості, які є необхідними для здійснення професійної діяльності, та полягають у набутій впродовж життя сукупності знань, умінь, навичок, а також професійного та життєвого досвіду, що визначає її готовність до реалізації професійної діяльності (Чердніченко, Вікторова, Шапран & Куниця, 2013).

«Освітній рівень і моральне виховання майбутніх кадрів відіграє визначальну роль у їхній підготовці, адже вони пов'язані з формуванням системи цінностей і розвитком особистісних якостей людини, які, зокрема, виявляються у її ставленні до інших людей, передусім до своїх потенційних колег і підлеглих» (Дегтярьова, Козяр, Матійків, Руденко & Шиделко, 2012: 35).

Згідно «Рамок професіоналізму» вчителів, які визначені індикаторами TALIS (Teaching and Learning International Survey – Міжнародним дослідженням з питань викладання та навчання), необхідно брати до уваги, що педагогічна професія має ґрунтуватися на: базі загальних і спеціальних знань та навичок, стандартів доступу до професії, розвитку конкретних навичок у попередній підготовці, а також підвищенні кваліфікації; статусі та престижності професії, які відображені в етичних стандартах, робочих правилах; рівноправному

контролі, що спирається на професійні спільноти, які створюють можливості для співпраці та зворотного зв'язку з колегами з метою зміцнення професійної практики та колективної ідентичності обраного фаху; відповідальності, автономії та лідерстві при ухваленні рішень і застосуванні експертних оцінок; престижі та суспільній цінності професії (OECD Multilingual Summaries TALIS 2018 Results Teachers and School Leaders як Lifelong Learners).

Ціннісні орієнтації, які продовжують своє формування в процесі виховання у закладі вищої освіти, відіграють ключову роль у розвитку особистості. Уособлюючи в собі основні потреби, вони розкривають стратегії і життєві цінності, настанови та зміст для розвитку та саморозвитку індивіда, що і реалізує він у своїй діяльності. Ціннісні орієнтації особистості майбутнього вчителя – це такі соціальні цінності, які виступають для педагога в якості стратегічних цілей його діяльності, посідають визначальний щабель у мотиваційно-регулятивній системі поведінки та професійної діяльності і впливають на зміст і спрямованість його потреб, мотивів і інтересів.

З метою формування професійно-особистісних компетенцій, усвідомлення проблемних ситуацій, боротьби мотивів, переоцінки цінностей та використання їх в конкретних реальних ситуаціях під час вивчення основних компонентів професійної підготовки необхідно застосовувати активні методи навчання (Долинська & Максимчук, 2000; Максимчук, 2009).

При проведенні практичних занять слід брати до уваги системоутворюючий фактор самопізнання як провідної складової компоненти інтеграції теоретичних знань у свідомість майбутнього вчителя, на основі якої відбувається перенесення смислів і значень на власні дії та вчинки, підвищення самоактивності і, як наслідок, особистісне зростання. Формами практичних занять можна використовувати бесіди, диспути, обговорення педагогічних ситуацій, тренувальних вправ, самоаналізу, рольових ігор тощо. Система вправ, диспутів, проблемних ситуацій підбирається з врахуванням їх поступового формування в образі «Я»-професіонал. Адже на кожному занятті здобувачі вищої освіти могли конкретизувати власні уявлення про себе, мали можливість розширити територію «Я», усвідомити важливість

становлення професійних цінностей (Максимчук, 2011).

У зарубіжній психології широко використовуються в роботі зі студентами інтерактивні методи навчання. Формат коучингу передбачає застосування інтерактивних методів у площині фідбек-векторного спрямування. Фідбек (feedback) – у широкому значенні – це зворотний зв'язок у вигляді відгуку, відзиву, тобто зворотної реакції на яку-небудь дію чи подію (Ruth, 2018). Зокрема, коли викладач читає лекцію, то він щоразу чекає виявлення зворотної реакції: коли студенти будуть обговорювати представлену освітню інформацію та ставити питання. Т. Кочубей, А. Очеретяний наголошують на ефективності використання інтерактивних технологій при формуванні життєвих цінностей у студентів у ході викладання навчальних дисциплін (Kochubei & Ocheretyanyi, 2017; Кочубей & Очеретяний, 2018).

У рамках занять викладач повинен допомогти студенту «набути саме такої компетенції, яка допоможе налагодити контакти з представниками інших культур, а в ситуаціях непорозуміння чи міжкультурного конфлікту дасть йому змогу виступати в ролі посередника. Заняття з іноземної мови також повинні формувати відкритість до інших культур, здатність долати стереотипи та спосіб мислення, який готовий прийняти інші культурні моделі, зберігаючи власну ідентичність» (Стахнюк & Ринда, 2022: 137).

Кожна професія передбачає певний набір необхідних особистісних якостей, які інтегруючись у структурі особистості, створюють той чи інший рівень її професійної культури. Специфіка ж професійної культури визначається головним чином своєрідністю діяльності, широким спектром функцій, компетенцій, що покладаються на фахівця (Кучинська, 2022: 71-72). Безперечно, педагогічні цінності, як і будь які інші духовні цінності, залежать від соціальних, педагогічних, економічних відносин у суспільстві. Бажане й необхідне на рівні суспільства часто вступають у протиріччя, які людина долає в силу своїх переконань, світогляду, ідеалів, здібностей (Кучинська, 2022: 74).

Життєві цінності студента трактуються (Очеретяний, 2020: 3) як «основні його життєві орієнтири, котрі детермінують майбутню професійну спрямо-

ваність, визначають зміст його освітньо-пізнавальної діяльності у закладі вищої освіти та окреслюють стиль і масштаби соціальної активності».

Зарубіжні учені у дослідженнях розглядають життєві стратегії особистості, як спосіб організації її життя в спектрі своєї індивідуальності та забезпечення власних потреб і прагнень. Ґрунтуючись саме на життєвих цінностях, життєві стратегії представляються стабільними, стійкими утвореннями, які організують цілісність життєдіяльності, визначають спосіб буття людини в майбутньому (Shealy, 2016).

Дослідження проводилось на базі Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. В експериментальному дослідженні прийняли участь студенти третього курсу факультету іноземної філології.

На основі результатів констатувального експерименту ми отримали ієрархію ціннісних компетенцій сучасних здобувачів вищої освіти. Для зручності аналізу ми відобразили результати в таблиці (див. Табл.1).

Таблиця 1
Ієрархія ціннісних компетенцій сучасних здобувачів вищої освіти

Зміст ціннісної компетентності	Якісний показник (%)	Ранг
Здоров'я	76.1	1
Матеріально забезпечене життя	67.4	2
Сім'я	65.2	3
Свобода, як незалежність у вчинках та діях	23.9	4
Суспільне визнання (повага оточуючих, колективу, колег)	21.7	5
Бути корисним для суспільства	19.6	6
Професія педагога	19.6	6
Любов до Батьківщини	19.6	6
Наявність хороших та вірних друзів	13,0	7
Любов до дітей, батьків	13,0	7
Пізнання (можливість розширення свого кругозору, освіти, загальної культури, інтелектуальний розвиток)	13,0	7
Самовдосконалення	10.9	8
Доброта, чуйність	10.9	8
Вихованість	10.9	8
Вміння спілкуватися, професіоналізм	8.7	9
Чесність, справедливість	8.7	9
Вірність	6.5	10
Кохання	6.5	10

Як бачимо з Таблиці 1, найвищі показники отримали такі ціннісні орієнтації:

здоров'я (76.1%),
матеріально забезпечене життя (67.4%),
сім'я (65.2%),
свобода, як незалежність у вчинках та діях (23.9%),
суспільне визнання (повага оточуючих, колективу, колег) (21.7%),

бути корисним для суспільства (19.6%); професія педагога (19.6%); любов до Батьківщини (19.6%);

наявність хороших та вірних друзів (13,0%); любов до дітей, батьків (13,0%); пізнання (можливість розширення свого кругозору, освіти, загальної культури, інтелектуальний розвиток) (13,0%),

самовдосконалення (10.9%); доброта, чуйність (10.9%); вихованість (10.9%);

вміння спілкуватися, професіоналізм (8.7%); чесність, справедливість (8.7%),

вірність (6.5%); кохання (6.5%).

Таким чином, на підставі аналізу результатів було виявлено ціннісні орієнтації, які переважають в структурі особистості здобувача вищої освіти.

До ієрархії за кількісними показниками, ввійшли як життєві, так і професійні ціннісні орієнтації. Очолюють ієрархію загальнолюдські ціннісні орієнтації. Наявність в ієрархії професійних цінностей свідчить про професійно-педагогічну спрямованість особистості майбутнього вчителя.

Вибір значущих для суб'єкта цінностей здійснюється відповідно до його ціннісних компетентностей і складається під впливом соціокультурного досвіду особистості. Цінності є об'єктивною основою формування ціннісних компетентностей, але вони засвоюються лише за умови прийняття їх особистістю, відповідності потреб та інтересів ціннісним компетенціям, тобто в тому випадку, якщо особистість ідентифікує себе з ними, виявляє в них особистісний зміст. Ціннісні компетентності пов'язані з ціннісними орієнтирами того, хто навчається, його здатністю бачити і розуміти навколишній світ, орієнтуватися в ньому, вміти вибирати цільові та смислові установки для своїх дій і вчинків, ухвалювати рішення.

Цінності є важливими чинником соціальної

регуляції та взаємин людей. Вони визначають спрямованість особистості, мотивацію її поведінки, цілі діяльності, ідеали, інтереси тощо. Система цінностей кожної людини формується в процесі її соціалізації (тобто набуття соціального досвіду). Цінності виражають соціальну значущість предметів, явищ дійсності та їх особистісний сенс для людини. Незалежно від інших кожна людина здійснює самостійний вибір і визначає для себе цінність речей, що її оточують. Причому цінності окремої особистості є значущими саме для неї і можуть не відповідати суспільній значущості соціальних ідеалів, інтересів, об'єктивному змісту моральних норм, принципів. Оскільки ознакою цінностей є те, що вони визначають переконання, вірування, установки людини, то змінити їх нелегко. Людина у нових ситуаціях може поступитися ними, але вони є стійкими структурними утвореннями, що скеровують її поведінку, судження, думки. Саме тому в оцінках інших людей, реальних умов, ситуацій особистість керується власною системою цінностей, вірить у їхню вагомість і справедливість. Якщо судження та дії людини суперечать її ціннісним уявленням, вона починає їх відстоювати, доказувати їхню правоту (Грабовська & Равчина, 2001: 19).

Суспільні цінності повинні бути переведені в особистісні, в цінності певної конкретної людини, оскільки цінність, неусвідомлена й неперероблена свідомістю, ніколи не стане ядром активної діяльної позиції людини. Без цього неможливе засвоєння моральних норм, притаманних тому або іншому суспільству (Потапчук & Лякішева, 2019: 152).

Основними чинниками педагогічної взаємодії є забезпечення гуманітарноціннісного змісту професійної підготовки, формування системи цінностей і ціннісної орієнтації педагогів професійної школи (Кайріс, 2014). Організація процесу навчання залежить від власного й пізнавального досвіду учасників.

Характерними ознаками ключових компетентностей виступають:

багатофункціональність (дає змогу людині вирішувати різні проблеми в повсякденному, професійному та соціальному житті, досягати важливих цілей і вирішувати різноманітні завдання);

багатомірність (передбачають різні розумові процеси та інтелектуальні вміння);

надпредметність і міждисциплінарність (можуть застосовуватися в різних ситуаціях у професійній, соціальній і побутовій сферах);

динамічність (залежать від пріоритетів суспільства та особистості, які мають рухливу природу) (Кучинська, 2022: 77).

Як бачимо, використання активних методів навчання сприяють зростанню професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього фахівця, усвідомленню значимості професійних цінностей.

Висновки дослідження та перспективи подальших досліджень. Поняття «ціннісні компетентності» і «ціннісні орієнтації» близькі, але, без сумніву, «компетентності» ширше за значенням, ніж «орієнтації». Останні тільки орієнтують на поведінку особистості бачити і розуміти навколишній світ та надто налаштовані на економічне спрямування. Виходячи з ключової ознаки компетентностей як реалізаційної здатності, спроможності людини, цінності слід розглядати як людські компетентності. Адже вони виражають певний аспект здатності, спроможності, а саме: кількісну величину та якісну характеристику реалізаційного прагнення, без наявності якого реалізація у принципі не може відбутися. Інакше кажучи, особистість, насамперед, робить не те, що знає чи вмє, а що хоче, до чого прагне, навіть якщо і не обізнана з об'єктом діяльності та не має знань для досягнення бажаних цілей. Звідси впливає, що цінності є мотивувальними компетентностями, певними спрямовувальними і прискорювальними мотивами людської поведінки, діяльності, зокрема професійної.

Педагогічна наука, базуючись на даних психології, зміст ціннісних орієнтацій особистості пов'язує з мотиваційно-потребовою сферою, оскільки цінності є тим феноменом, котрий безпосередньо стосується мотивів самоактивності індивіда, адже джерелом активності особистості виступають потреби, завдяки яким виникають ті чи інші цінності. До змісту ціннісних компетентностей, окрім мотиваційно-емоційного компонента входять ще когнітивний і творчо діяльнісний, тобто поняття «ціннісні компетентності» ширше.

Загалом можна зробити висновок, що цінності виражають певний аспект здатності, спроможності, а

саме: кількісну величину та якісну характеристику реалізаційного прагнення, без наявності якого реалізація у принципі не може відбутися. Звідси впливає, що цінності є мотивувальними компетентностями, певними спрямовувальними і прискорювальними мотивами людської поведінки, діяльності, зокрема професійної.

Вироблення внутрішньої позиції майбутнього фахівця, надання професійної спрямованості життєвим прагненням і мотивам поведінки здобувача вищої освіти є важливим моментом у становленні особистості майбутнього фахівця-полоніста, формуванні стійких життєвих поглядів та професійних переконань.

В умовах сучасного реформування освіти, як ніколи гостро постає питання значущості ролі педагогічних цінностей, а саме: цінностей-цілей і цінностей-мотивів; цінностей-знань; технологічних цінностей; цінностей-властивостей; цінностей-відношень. Категоричним є, у контексті вище зазначеного, обов'язкова наявність у педагогічного працівника моральної зрілості, компетентності та педагогічної творчості.

Перспективу подальших досліджень ми пов'язуємо з вивченням психологічних закономірностей компетентісного підходу в формуванні особистості сучасного здобувача освіти в період навчання під час війни в Україні. Зокрема, вимагають розробки питання вивчення динаміки ціннісних компетентностей, адекватних новій ситуації, що склалася, а також процесу формування громадянської самосвідомості в кризових суспільних умовах та в критичних ситуаціях життя.

References:

- Hrabovska, S. L., & Ravchyna, T.V. (2001). *Konflikty bez nasyilstva [Conflicts without violence]: posibnyk: za red. Yu. R. Shvedy*. Lviv: Fond «Ukraina Yevropa». 276 [in Ukrainian].
- Dehtiarova, H. S., Koziar, M.M., Matiukiv, I.M., Rudenko L. A., & Shydelko A.V. (2012). *Psykhologichni aspekty profesiinnoi pidhotovky konkurentozdatnykh fakhivtsiv [Psychological aspects of professional training of competitive specialists]: monohrafiia*. Kyiv. 170 [in Ukrainian].
- Dolynska, L.V., & Maksymchuk, N.P. (2000). *Rozshyrennia systemy tsinnisnykh oriantatsii maibutnoho vchytelia aktyvnymy metodamy navchannia [Expanding the system of value orientations of the future teacher with active learning methods]*. *Psykhologhiia: zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv: NPU

- imeni M.P. Drahomanova. Vyp. 3(10). 273-283 [in Ukrainian].
- Zhorova, I.Ya., & Vishnevskaya, Ya.A. (2023). Profesiyni rozvytok kerivnykiv zakladiv zahalnoi serednoi osvity Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Professional development of modern managers of institutions of general secondary education of Ukraine in conditions of globalization]. Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohichniy almanakh», 53, 49–55. Retrieved from <https://doi.org/10.37915/pa.vi53.453> [in Ukrainian].
- Inchkhonska deklaratsiia ta TsUR 4 – Osvita 2030: Ramkova prohrama dii shchodo zdiisnennia mety 4u haluzi staloho rozvytku [The Incheon Declaration and SDG 4 – Education 2030: Framework for Action on Sustainable Development Goal 4]. Retrieved from <https://gcedclearinghouse.org/sites/default/files/resources/245656r.pdf> [in Ukrainian].
- Kairis, O.D. (2014). Studentska hrupa yak chynnyk nabuttia profesiinoi kompetentnosti. Kompetentnisnyi pidkhid u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh psykholohiv [The student group as a factor in the acquisition of professional competence]: monohr. / avt. kol.; pid nauk. red. Lozovoi O.M. Vinnytsia: Vindruk. 85–96 [in Ukrainian].
- Kochubei, T., & Ocheretiani, A. (2018). Formuvannia zhyttievychykh tsinnosti studentiv u USA. *Studia Zarządzania i Finansów Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*. Poznan, Issue t. 80. nr 3., 43–51. doi: 10.26349/zn.wsb.w.poznaniu.0080.04
- Kuchynska, I.O. (2021). Tsinnosti suchasnoi vyshchoi osvity: priorityty ta perspektyvy [Values of modern higher education: priorities and perspectives]. Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka: Zbirnyk naukovykh prats / Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohiiienka; Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy [hol. red. Bakhmat N.V.], 30 (1-2021), Kyiv: Milenium, 63–72 [in Ukrainian].
- Kuchynska, I.O. (2022). Profesiina kultura nauково-pedahohichnoho pratsivnyka vyshchoi shkoly: kliuchovi tsinnisni oriietyry [Professional culture of a scientific and pedagogical employee of a higher school: key value orientations]. Problemy dydaktyky istorii: Zbirnyk naukovykh prats [redkol.: S. Kopylov (holova, nauk. red.) ta in.], Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohiiienka, 13, 71-78 [in Ukrainian].
- Maksymchuk, N.P. (2011). Profesiini tsinnisni oriietatsii maibutnoho vchytelia v systemi osobystykh tsinnisnykh oriietatsii [Professional value orientations of the future teacher in the system of personal value orientations]. Problemy suchasnoi psykholohii: zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka, Instytutu psykholohii im. H.S. Kostiuka APN Ukrainy / Za red. S.D. Maksymenka, L.A. Onufriievoi. Vyp.12. Kamianets-Podilskyi: Aksioma. 634-642 [in Ukrainian].
- Maksymchuk N.P. (2009). Stanovlennia tsinnisnykh oriietatsii maibutnoho vchytelia [Formation of value orientations of the future teacher]: monohrafiia. Kamianets-Podilskyi: PP Buinytskyi O.A. 176. Retrieved from: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6953> [in Ukrainian].
- Ocheretiani, A.V. (2020). Formuvannia zhyttievychykh tsinnosti u studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv SShA ta Ukrainy: dys. ... d-ra filosofii : 011. Uman. 317. Retrieved from: <https://nauka.udpu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/08/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%D0%9E%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D0%90.%D0%92..pdf> [in Ukrainian]
- Potapchuk, T., & Liakisheva, A. (2019). Formuvannia tsinnisnykh kompetentnosti maibutnoho sotsialnoho pedahoha yak nauково-pedahohichna problema [The formation of value competencies of the future social pedagogue as a scientific and pedagogical problem]. Pedahohichniy chasopys Volyni. №2 (13). 149–154 [in Ukrainian].
- Sydorchuk, N.H. (2015). Porivnialnyi analiz poniat «kompetentsii» ta «kompetentnist» yak skladnykh psykholoho-pedahohichnykh fenomeniv [Comparative analysis of the concepts of "competence" and "competency" as complex psychological and pedagogical phenomena]. Problemy osvity, 78 –81. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/42975238.pdf> [in Ukrainian].
- Stakhniuk, N., & Rynda, V. (2022). [The role of the foreign language learning coursebook in the formation of the multicultural European competence (on the basis of the coursebook “Polski, krok po kroku”). Scientific journal of M.P. Dragomanov National Pedagogical University. Series 5 Pedagogical Sciences: Realities and Perspectives. 2, 137-142 [in Ukrainian].
- Cherednichenko, H.A., Viktorova, L.V, Shapran, L.Yu. & Kunytsia, L.I. (2013). Navchannia profesiinoho inshomovnoho spilkuvannia studentiv [Teaching professional foreign language communication of students]. Kyiv: Inkos-Vydavnytstvo [in Ukrainian].
- OECD Multilingual Summaries TALIS (2018). Results Teachers and School Leaders as Lifelong Learners. Retrieved from: <https://www.oecd.org/education/talis-2018-results-volume-i-1d0bc92a-en.htm> [in English].
- Kochubei, T., & Ocheretiani, A. (2017). Sensitivity of students for formula of living values. *Slovak international scientific journal*, Bratislava, Vol. 1. № 12, 21–24. Retrieved from: http://sis-journal.com/wp-content/uploads/2018/01/SIS-journal_12.pdf
- Ruth, Dann, (2018). *Developing feedback for pupil learning : teaching, learning and assessment in schools*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge
- Shealy, C. N. (2016). *Making sense of beliefs and values*. New York, NY: Springer Publishing

Nataliia Panchuk

PhD in Psychology, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Educational Psychology, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilskyi (Ukraine)

Sofia Panchuk

Student of the Faculty of Foreign Philology at the Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilskyi (Ukraine)

**THE INFLUENCE OF THE COMPETENCY
APPROACH ON THE FORMATION OF THE
PERSONALITY OF THE FUTURE
PHILOLOGIST-POLONIST IN
THE EDUCATIONAL PROCESS INSTITUTION
OF HIGHER EDUCATION**

ABSTRACT

The article examines the formation of a future specialist's readiness for professional activity in the process of studying at a higher education institution. The influence of the competence approach on the cognitive and activity organization of the educational process is clarified. The relationship between the competency-based approach in education and the personally-oriented and activity-oriented approaches to learning is analyzed, since, on the one hand, it concerns the student's personality, and on the other hand, it can be implemented and verified only in the process of a specific student performing a certain set of actions. The importance of using active learning methods in a higher education institution for the purpose of forming professional and personal competencies, awareness of problem situations, fighting motives, reevaluation of values and their use in specific real situations during the study of the main components of professional training is considered. It is emphasized that the choice of values significant for the subject is carried out in accordance with his value competencies and is made under the influence of the sociocultural experience of the individual. It is emphasized that values are the objective basis of the formation of value competences and are learned only under the condition of acceptance by the individual, compliance of needs and interests with value competences, that is, if the individual identifies himself with them, reveals a personal meaning in them. An analysis of the respondents' value orientations was carried out. It is emphasized that values are motivating competences, certain directing and accelerating motives of human behavior, activity, in particular professional. It is highlighted that providing a professional direction to the life aspirations and behavioral motives of a higher education seeker is an im-

portant moment in the formation of the personality of a future Polish specialist, the formation of stable life views, and professional beliefs.

Key words: professional competence, personal value orientations, professional value orientations, professional training.

How to cite (як цитувати):

Panchuk, N., & Panchuk, S. THE INFLUENCE OF THE COMPETENCY APPROACH ON THE FORMATION OF THE PERSONALITY OF THE FUTURE PHILOLOGIST-POLONIST IN THE EDUCATIONAL PROCESS INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION PSYCHOLOGICAL JOURNAL, 9(7), 7–14.

<https://doi.org/10.31108/1.2023.9.7.1> [in Ukrainian]

Панчук, Н., & Панчук, С. ВПЛИВ КОМПЕТЕНТ-НІСНОГО ПІДХОДУ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФІЛОЛОГА-ПОЛОНІСТА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧАСОПИС, 9(7), 7–14. <https://doi.org/10.31108/1.2023.9.7.1>

Дата отримання статті: 12.04.2023

Дата рекомендації до друку: 05.06.2023

Дата оприлюднення: 31.07.2023